

Gledati na sebe kao na žrtvu u trenucima kada su drugi bili realne žrtve, preimenovanje saučestvovanja u ubijanju u žrtvovanje, nije samo cinizam nego i perfidna perversija nacističke ideologije koja stvara uništavajući prividžrtvovanja za zajednicu (Klein 1999). Razlikovanje krivice od stida važno je kod razlikovanja aktivnih počinilaca i pasivnih saučesnika i u razumevanju njihovog psihičkog ustrojstva nakon rata. Narod, rat i vođa su 1945. diskreditovani kao ideali i povezani sa obelodanjenim nečuvenim zločinima. Zločinci su potiskivali iz sećanja nedela, a saučesnici, manje opterećeni krivicom a više rušenjem ideala, reagovali su stidom. Na delu je bila prerada traume preko obrade prošlosti. Ipak, većina Nemaca bila je pasivna. Dovoljno je bilo podvući crtu ispod prošlosti i sećanje je brisano. Čak je i Adornov moto "da se posle Aušvica ne može pisati poezija", koji je doprineo preobražaju pasivne šutnje u moralni govor, poslužio tomeda je "nezamislivo i nepojmljivo" postalo opravdanje toga da se Nemci sa grozotama nisu suočavali već ih u sebe potiskivali. Sledeća faza usledila je nakon uspona nemačke privrede 1960-ih godina. Stvara se novi osećaj nadmoći Nemačke, osuda fašizma tumači se kao pravda pobednika, traži se povraćaj istočnih oblasti i govori o vlastitim žrtvama, a ne o nacističkim (Klein 1999). Tome je doprinela i hladna suzdržanost generacije počinilaca od priznavanja prošlosti – što je provociralo bunt 1968. godine koja je obeležila novi odnos prema stidu i odgovornosti.

Sve do 1960-ih fašistička prošlost je potiskivana. Potom je došla faza kritike nedostalog suočavanja. U međuvremenu širila se dilema, da li je možda potiskivanje bilo korisno? Istoričar H. Lube posumnjao je 1983. u radikalno prevladavanje prošlosti, tvrdeći da je "komunikativno prećutkivanje prošlosti" 1950-ih bilo neobično funkcionalno, jer je podstaklo nužni preobražaj sunarodnika "Trećeg rajha" u nemačke građane. Danas teza o "produktivnom potiskivanju" stiže sve više pristalica (Frei 2000). Pojam "neprevladana prošlost" nastao je početkom 1960-ih i korišćen je oko 20 godina. Pojam se održavao uz pomoć beskrajnog niza skandala što se vidi u novinskim feljtonima gde je politika sećanja optuživana kao nepatriotska. Paralelno s tim otkriva se "korist zaborava". Početkom 1980. bila je raširena saglasnost da je nacistička prošlost sve do 1960-ih potiskivana. To je zaoštreno do teze o "drugoj krivici", ali o samom potiskivanju nije bilo istraživanja. Sredinom 1990-ih ovu tezu spore konzervativci, tvrdeći da se o "neprevladanoj prošlosti" ne može govoriti, jer je to rešavano još u doba Adenauera. Tome nasuprot Norbert Fraj govori o "politici sa prošlošću" (Vergangenheitspolitik). Normativno razgraničavanje nove nemačke vladajuće klase od nacizma bio je cilj ranog prevladavanja nacizma, tj. okončavanja posledica političkih čistki koje su saveznici između 1945-1949. obavili. Već od 1954. usledio je talas pomilovanja. Kada se 1979. javila TV serija "Holokaust", period prevladavanja prošlosti uveliko je minuo, a sa njim i političke pretenzije promena. Bila je to tačka gde se najjasnije mogla opaziti negativna "produktivnost" potiskivanja: jer faktičko obustavljanje kažnjavanja nacističkih zločinaca obnovilo je moralno stanje rasula, zbog svesnog odustajanja od nastojanja da se uspostavi pravda (Frei 2000). Mnogi su zapažali da odustajanje od kažnjavanja pacifikuje i stabilizuje društvo.

Međutim, to nije mislila nemačka omladina stasala 1960-ih, za koju je protivljenje fašizmu bilo istinski problem generacije. Premda je bilo masovno, protivljenje vlastitim roditeljima pogrešno je smatrati ključnim motivom kod obrta odnosa prema fašizmu. Sukob generacija nije bio najvažniji podsticaj antifašizma 1960-tih (Lefevre, Strecker 1999). Pobuna protiv starije generacije, koja je nametala uzore i tumačila šta je politika, bila je važna, ali ne i